Energimyndigheten

2026

Övningspaket för att stärka energisektorns förmåga inför kriser och krig

Fjärrvärme

Övningspaket Baltikum

Innehåll

Därför övar vi!		**3**
Gemensamma övningsbestämmelser		**4**
Instruktion för genomförande		**5**
Scenario: Grundläget		**6**
Moment	**Hög belastning i systemet**	**7**
	Störningar i system och beroenden	**8**
	Problem med leveranskedjor	**9**
	Långvarig störning och uthållighet	**10**
Reflektion och utvärdering		**11**

Därför övar vi!

Energiförsörjningen har en avgörande betydelse för samhällets funktionalitet och för att skydda liv, hälsa och samhällets motståndskraft vid olika typer av samhällskriser. Energiförsörjningen måste fungera både i vardagen, under fredstida samhällskriser och krig.

Alla energibolag har en viktig roll. Övning är ett effektivt sätt att stärka den mentala förberedelsen inför olika typer av störningar och underlätta identifiering av förebyggande åtgärder som gör det möjligt att upprätthålla verksamheten även under störda förhållanden.

I takt med den ökade digitaliseringen skapas nya sårbarheter och nya hot. Samtidigt medför klimat-förändringarna att tidigare kända hot kan få mer omfattande konsekvenser och bli mer frekventa.

De senaste åren har även det säkerhetspolitiska läget försämrats i Sveriges närområde. Sammantaget innebär det att vikten av att stärka motståndskraften för olika typer av störningar i energiförsörjningen får ökad betydelse.

Gemensamma övningsbestämmelser

För att ha en enad utgångspunkt inför övningen är det viktigt att diskutera och enas om vilka förhållningsregler som ska gälla under dagen.

Syfte och mål

- Vad vill ni uppnå med dagens övning?
- Vilka förmågor eller frågeställningar ska ha särskilt fokus?

Exempel:

”Vi ska öka vår förståelse för vår roll inom totalförsvaret” eller
”Vi ska öva prioritering av resurser under störda förhållanden.”

Förhållningssätt

- Hur vill ni att deltagarna ska agera under övningen?
- Hur säkerställer ni ett öppet och konstruktivt deltagande?

Exempel:

“Alla ska ges möjlighet att komma till tals” eller “Vi är lösningsorienterade om scenariot innehåller oklarheter.”

Övrigt

- Finns det andra praktiska eller gemensamma spelregler som ni vill komma överens om?

Exempel:

“Mobiltelefoner på ljudlöst” eller “Frågor och förtydliganden uppmuntras under hela övningen.”

Informationssäkerhet

- Säkerställ att ni använder ändamålsenliga lokaler och hjälpmedel utifrån hur skyddsvärd information som ska avhandlas.
- Bevaka löpande under övningen om det finns risk för att skyddsvärd information röjs till obehörig och pausa i så fall den diskussionen.
- På Energimyndighetens, Säkerhetspolisens och Försvarshögskolans hemsidor finner du mer information om säkerhetsskydd och informationssäkerhet.

Instruktion för genomförande

1 Läs grundscenariot

- Läs igenom scenariots Grundläget.

2 Genomför momenten

- Gå igenom momenten ett i taget.
- Varje moment beskriver en möjlig händelseutveckling som utmanar verksamhetens förmåga.
- Ni kan genomföra hela scenariot eller välja de moment som är mest relevanta utifrån era behov och den tid ni har tillgänglig.

3 Diskutera frågorna

- Till varje moment finns diskussionsfrågor inom tre perspektiv:
- Reaktivt – Hur hanterar ni situationen här och nu?
- Proaktivt – Vilka förberedelser, planer och förmågor bör finnas på plats?
- Ett samlat totalförsvar – Hur påverkas ert ansvar och ert bidrag till totalförsvaret?

4 Utvärdera

- Anteckna löpande åtgärder som identifieras under diskussionerna och säkerställ att dessa följ upp efter övningen.

Mer information om utvärdering efter övningen återfinns i Underlag för utvärdering av övning

Kom ihåg!

- Anpassa scenarier, moment och frågor utifrån er organisation, era beroenden och era förutsättningar.
- Det är inte nödvändigt att besvara alla frågor. Fokusera på de diskussioner som ger mest värde för verksamheten.
- Frågor märkta med ”Utveckla scenariot och anpassa till er verksamhet” kräver att ni kompletterar scenariot med detaljer som speglar den egna verksamhetens förutsättningar, beroenden och geografiska förhållanden. Detta är i praktiken relevant för hela övningen, men är särskilt viktigt för dessa frågor och de efterföljande frågorna inom momentet.

Scenario
Grundläget

Säkerhetsläget i Sveriges närområde har blivit sämre under en längre tid. Kriget i Europa fortsätter och attacker mot energi och samhällsviktig verksamhet sker regelbundet. Spänningarna i Östersjöområdet ökar.

Det är februari och kallt i stora delar av Europa. Efterfrågan på fjärrvärme, el, och drivmedel är hög både i Sverige och i närliggande länder. Samtidigt har tidigare väderhändelser påverkat energisystemet, vilket gör att läget redan från början är ansträngt.

Sverige stödjer förstärkningen av Baltikum. Det innebär att stora mängder militär utrustning transporteras genom landet. Det ökar behovet av energi, inklusive fjärrvärme, vid hamnar, flygplatser och andra logistikpunkter.

Samtidigt finns tecken på att någon kartlägger svensk energiinfrastruktur. Det är också svårt att få fram reservdelar eftersom leveranskedjor är störda.

Läget försämras ytterligare när incidenter inträffar på Gotland och påverkar viktig infrastruktur. Energisektorn bedöms vara ett möjligt mål.

Moment 1:
Hög belastning i systemet

Förmågor som övas
- Förstå vilka funktioner som är viktigast
- Prioritera mellan kunder
- Bedöma konsekvenser

Momentbeskrivning
Efterfrågan på fjärrvärme ökar snabbt till följd av den långvariga kylan. Samtidigt tillkommer ett ökat behov från samhällsviktig verksamhet och verksamheter kopplade till militär närvaro och förstärkning av Baltikum.

Fjärrvärmesystemet är ansträngt och produktionen går på maximal nivå i flera anläggningar. Marginalerna är små och möjligheterna att öka kapaciteten är begränsade.

Även mindre störningar i produktion eller distribution riskerar att få stora konsekvenser i ett redan ansträngt fjärrvärmesystem. Flera aktörer har behov av prioriterad värmeleverans, men det är inte möjligt att tillgodose samtligas behov fullt ut.

Diskussionsfrågor:

Reaktiva
- Vad vet ni om belastningen i systemet och vilka konsekvenser ser ni just nu? Utveckla scenariot och anpassa efter eran verksamhet.
- Vilka konsekvenser ser ni på kort och längre sikt om situationen förvärras?
- Vilken produktion och delar av ert fjärrvärmenät är mest kritiska att upprätthålla i detta läge?
- Hur prioriterar ni när värmen inte räcker till alla?
- Vilka konsekvenser får era prioriteringsval för olika delar av samhället och värmeförsörjningen?

Proaktiva
- Har ni i förväg identifierat vilka verksamheter som är kritiska att försörja med värme?
- Har ni tydliga prioriteringsprinciper för denna typ av situation?
- Hur säkerställer ni att ni har rätt underlag för prioriteringar?
- Hur analyserar ni konsekvenser av reducerad värmeleverans i planeringsskedet?
- Hur utbildade och övade är ni i att fatta prioriteringsbeslut under press?

Ett samlat totalförsvar
- Hur bidrar era prioriteringar till att stödja totalförsvarets behov?

Moment 2:
Störningar i system och beroenden

Förmågor som övas
- Förstå beroenden
- Hantera störningar i system
- Upptäcka avvikelser

Momentbeskrivning
Störningar uppstår i era system för styrning och övervakning av produktion och distribution. Temperatur- och tryckvärden saknas eller är felaktiga, och möjligheten att styra anläggningar och nät på distans är begränsad.

Samtidigt rapporterar andra aktörer liknande problem, bland annat inom kommunikation och andra tekniska system. Detta innebär att er förmåga att kontrollera och styra värmeleveranserna försämras, samtidigt som störningar riskerar att sprida sig mellan system och beroenden.

Diskussionsfrågor:

Reaktiva
- Vilka avvikelser ser ni i system och kommunikation?
  Utveckla scenariot och anpassa efter eran verksamhet.
- Vilka beroenden påverkar er i denna situation?
- Vad behöver ni göra direkt för att upprätthålla värmeleveranser?
- Hur påverkar störningar i andra sektorer er verksamhet?

Proaktiva
- Har ni kartlagt era mest kritiska beroenden?
- Vilka alternativa arbetssätt har ni om systemen inte fungerar?
- Hur arbetar ni systematiskt med att upptäcka avvikelser?
- Hur minskar ni sårbarheter kopplade till andra sektorer?
- Hur robusta är era tekniska system och kommunikationer?

Ett samlat totalförsvar
- Hur säkerställer ni att samhällsviktig verksamhet får värme trots störningar?

Moment 3:
Problem med leveranskedjor

Förmågor som övas
- Hantera leveranskedjor
- Säkerställa redundans
- Hantera resursbrist

Momentbeskrivning
En av era kritiska anläggningar, exempelvis ett värmeverk eller en central del av nätet, skadas och kräver reparation. Samtidigt uppstår liknande skador hos andra aktörer i regionen.

Efterfrågan på reservdelar, material och bränslen ökar snabbt, men leveranser uteblir eller försenas på grund av störningar hos leverantörer och i transportkedjor.

Detta innebär att reparationer tar längre tid och att störningar i produktion och distribution kvarstår, med risk för fortsatt påverkan på värmeleveranserna.

Diskussionsfrågor:

Reaktiva
- Hur ser tillgången på material, komponenter och bränsle ut just nu? *Utveckla scenariot och anpassa efter eran verksamhet.*
- Vad behöver ni prioritera när resurserna inte räcker?
- Vilka alternativa lösningar kan ni använda direkt?
- Hur kan ni ställa om produktion eller distribution?
- Hur påverkar leveransproblemen er förmåga att reparera?
- Vilka konsekvenser får det att ni inte kan åtgärda allt?

Proaktiva
- Hur sårbara är era leveranskedjor för material och bränsle?
- Vilka alternativa leverantörer eller lösningar har ni?
- Hur planerar ni för brist på kritiska komponenter eller bränslen?
- Hur kan ni minska beroendet av enskilda leverantörer?
- Hur bygger ni upp lager och redundans över tid?

Ett samlat totalförsvar
- Hur prioriterar ni resurser för att stödja totalförsvarets behov av värmeförsörjning?

Moment 4:
Långvarig störning och uthållighet

Förmågor som övas
- Uthållighet över tid
- Hantera personal
- Planera för kontinuitet

Momentbeskrivning
Störningarna i produktion och distribution av fjärrvärme kvarstår över tid och förvärras successivt. Flera anläggningar är fortfarande ur drift och återställning tar längre tid än planerat på grund av resursbrist och störda leveranser av material och bränsle. Samtidigt är elproduktionen i Sverige begränsade vilket sätter ytterligare press på fjärrvärmeleveranser.

Den långvariga belastningen påverkar personalen. Nyckelkompetenser är hårt ansträngda, frånvaro ökar och möjligheten till återhämtning är begränsad. Samtidigt uppstår behov av att bemanna funktioner under längre tid än normalt.

De utdragna störningarna och osäkerheten kring återställning innebär att verksamheten behöver bedrivas i ett reducerat och förändrat läge under en längre period. Detta påverkar förmågan att upprätthålla värmeleveranser och hantera ytterligare händelser.

Diskussionsfrågor:

Reaktiva
- Vilka planer behöver aktiveras om störningen fortsätter?
- Hur prioriterar ni när resurser minskar över tid?
- Hur organiserar ni avlösning och förstärkning?

Proaktiva
- Har ni kontinuitetsplaner för långvariga störningar?
- Vilka kritiska funktioner måste alltid fungera?
- Hur planerar ni för drift över flera veckor eller månader?
- Hur bygger ni upp reserver av personal och resurser?
- Hur säkerställer ni långsiktig bemanning och kompetens?

Ett samlat totalförsvar
- Hur bidrar er personal till totalförsvarets samlade förmåga att upprätthålla värmeförsörjning?

Reflektion och utvärdering

Hur känns det nu?

Vilka är våra styrkor?

Vilka är våra förbättringsområden?

Vad tar vi med oss i vår organisation framåt?

Tips!
Se och inspireras av det framtagna underlaget för utvärderingen.

Energimyndigheten

Materialet har tagits fram av 4C Strategies
på uppdrag av Energimyndigheten

Statens energimyndighet, juli 2026
ET 2026:06
ISSN 1403-1892
ISBN (pdf) 978-91-7993-294-7